

I Bildts Tid

A.Björnsson

December 5-7, 2015

Detta är en tredelad bok, något originellt indelat i tre krönikeböcker. De två första har karaktären av författarens tidigare mosaiksamlingar, med den skillnaden att skärvorna inte längre är skärvor men kortare prosastycken på ungefär en boksida var. Detta har vissa fördelar framför skärvorna, utan att kompromissa med mosaiksamlingarnas unika egenskaper. Det korta anslaget gör att man aldrig tröttnar, ständigt kommer något nytt. Det är en fråga om att teman introduceras, utan att för den skull genomarbetas än mindre avslutas. I den första delen är var och en försedd med en titel samt är även adresserad till en namngiven person, och man antar en i verkligheten existerande i författarens vida bekantskapskrets. Dock relationen mellan temat och personen ifråga tycks godtycklig för att inte säga helt irrelevant, och intentionen tycks istället ha varit att ge sken av brev. Givetvis kan dessa prosafragment inte tjänstgöra som brev, för detta är de alltför mycket av monologer, men å andra sidan en betydande del av ett brev kan utgöras av just monologer, speciellt om korrespondensen sker mellan litterärt engagerade individer, för vilken formuleringsaktiviteten är ett ständigt pockande behov, och för vilken en korrespondens utgör ett personligt journalskrivande med andra medel. Detta att rikta ett skrivande och formulerande till en viss person, är ett retoriskt knep som i uppenbar överförd innebörd många publika talare använder sig av. Willy Brandt berättade att han alltid i en skara av åhörare riktade sin blick mot ett bestämt ansikte och talade bara till detta ansikte. Effekten blev personligare, och förhoppningsvis upplevde nästan alla i skaran att talet var personligen riktat till var och en av dessa. En text som riktar sig till ingen speciell kan man lätt förbigå, men en text som i ett brev riktas till dig, kan du knappast undvika att ta del av. Jag har korrespondenter till vilka jag har skrivit tusentals brev. I omfång utför detta många textsidor och det måste finnas tusentals av författare vars texter i betydligt högre grad förtjänat deras läsande uppmärksamhet än mina. I ett personligt brev kan man uttrycka mycket som vore omöjligt i ett publikt forum. Det har på senare år blivit vanligt att folk, speciellt till jul och nyår, sänder ut mass-cirkulär till släktingar, vänner och bekanta för att informera om årets viktigare familjehändelser. Intentionen är god, kan knappast kritiseras, ty vad vinns inte i effektivitet? Varför skriva samma sak om och om igen till olika personer? För det mesta fungerar det bra, men vad skribenterna glömmer, eller kanske inte är medvetna om, är att vad som i ett privat brev kan vara charmerande, får i ett publikt sammanhang en helt annan valör. Att skriva om sina barns framgångar till enskilda individer kan som sagt vara charmerande och i lyckligare fall leda till att skribentens stolthet delas och därmed ytterligare befastes. Men i ett publikt sammanhang degraderas den rättmätiga stoltheten till vulgärt skryt. I den andra delen av boken däremot, föreligger inte längre några rubriker, ej heller några namngivna personer såsom adressater, utan varje stycke är, som i tidigare mosaiksamlingar försedda med romerska tal. Typen av texter är i bägge fallen identiska, i efterhand kan man i allmänhet inte avgöra om en given text kommer från den första eller andra krönikeboken.

I praktiken ignorerar man således de namngivna adressaterna, speciellt om det rör sig om okända namn, det är istället prosafragmenten som står på sina egna ben. Man imponeras av författarens säkra handlag, språkligt sätt är dessa stycken pärlor. Det längre formatet än mosaikskärvan gör det möjligt att prosan som form får komma till sin rätt, i mosaiken blir det alltför förtätat som i poemet, och texten riskerar därmed i sin ellipsartade form att stundom bli alltför obskyr. En obskyr dikt kan dock genom sin form och rytm bli suggestiv, prosadikten däremot saknar denna utväg, prosans kännemärke är sakligheten. I tillägg till den språkliga briljansen slås man då och då över överensstämmelsen med sina egna åsikter och insikter, speciellt när denna rör sig över de gränser som den politiska korrektheten sätter. Nackdelen med dessa korta stycken samt avsaknaden av den tematiska enheten är att det är svårt att i efterhand komma ihåg vad man läst. Så många små teman påbörjas utan att avslutas. Vad som är trevligt för stunden lämnar inga bestående intryck efterhand, i alla fall i den så kallade episodiska meningen. Man jämför osökt med konversationer, som kan vara mycket angenäma och spirituella utan att man för den skull kan i efterhand komma ihåg vad som sades. Eckermann påpekar ofta fenomenet i sina samtal med Goethe och dennes vänner. Sedan finns det andra avtryck, andra slag av minnen än de episodiska, om vilka man inte är medveten på samma sätt, men inte destomindre spelar en viktig roll.

En viktig aspekt i textskärvor som dessa är verklighetsförankringen. Hur mycket är sant? I vilken omfattning är dessa skärvor från verkligheten? Men betyder detta egentligen någonting? Både ja och nej. En viss poetisk licens måste man givetvis alltid tillåta. Verkligheten måste putsas för att framstå i klarare och verkligare dager. Detta är den sanna konstens uppgift, inte att fritt fabulera i första hand, utan att inom vissa snäva gränser lyfta fram det essentiella. Vissa pikanta episoder berättas, och man är nyfiken på huruvida dessa har upplevts av författaren själv, ty ibland är de i jagform och då är det naturligt att göra sådana antaganden. Stundom kan de upplevas som något indiskreta och då kan man misstänka att de inte är självupplevda men satta i jagform för att dramatiseras. Ibland tillskrivs de en viss person, som säg PA. Kan detta röra sig om en pseudonym. Kan PA stå för Per Anders, författarens fullständiga förnamn? I vissa fall vet jag att den del episoder är självupplevda men att de transkriberas till någon annan person, kanske rentav en fiktiv sådan. Dock vissa av prosastyckena fastnar dock i minnet. Som denna om Camitz med vilken författaren har en längre brevväxling och får mottaga många längre texter. Man anar en tragik, ty det finns många exceptionella individer. Vissa av dem når status och allmän erkänsla, andra förtvinar i obskyritet, trots ovedersägliga andliga gåvor och talanger och inte minst ambitioner och träget arbete, vari ligger skillnaden? I många fall rör det sig trots allt om defekter, ibland allvarliga i andra fall tillfälliga, såsom oturen. Dock att hävda att urvalet är helt slumpmässigt, att de som når ära och berömmelse lika gärna skulle ha kunnat glömmas och ignoreras är att missa poängen. Det misskända geniet är trots allt ett undantag bland undantagen, verklig genialitet brukar så gott som alltid uppmärksammas, åtminstone i (natur)vetenskapen, i litterära och humanistiska sammanhang är det dock vanligare att de förbigås.

En avslutande delen - den tredje krönikeboken - som även har gett boken dess titel, är av en helt annan karaktär. Här presenteras läsaren med en samtidsanalys, nämligen Bildts väg till makten, och parallell med hans föregångare Palme. Det blir samtidigt en

analys av de sista tre decennierna under 1900-talet av svensk politik, även om Bildt gjorde comeback såsom utrikesminister under den Reinfeldtska eran. Författarens personliga bekantskap med Bildt går tillbaka till gymnasietiden, då Bildt var en debattglad yngling som med förkärlek drog sig till sin politiska motpol den tidens unga vänsterkretsar. Bildt är en kontroversiell politiker, en av de få med profil i dagens krets av apparatchniks. Vad som är utmärkande för den senare generationens svenska politiker är dess professionalism, d.v.s. de är ofta inriktade på den politiska banan från unga år, 'broilers' i folkmun, och få av dem har någon gedignare yrkeserfarenhet och samtliga saknar akademisk skolning i motsats till den föregående generationerna, och vad som fortfarande är brukligt på kontinenten, speciellt i Tyskland. Bildt är härvidlag inget undantag. Resultatet blir i de flesta fall habila politiker som klarar av debatter och umgänget med medier, men som sällan har någon gedignare grund. Bildt är återigen inget undantag, bara så mycket skickligare än sina kolleger. Ett exempel på detta är jämförelsen mellan Bildt som utrikesminister och hans efterträdare Wallström. Den senare trampar hela tiden i klaveret, inte för att hon nödvändigtvis har ett djupare engagemang, begreppet 'feministisk utrikespolitik' nämns ofta i samband med hennes agerade, och åtminstone inte inledningsvis huvudsakligen i överslätande betydelse, utan saknar helt enkelt det elementära diplomatiska handlaget som hör till en utrikesministers plikt. Uttalanden av en minister skall inte missförstås, detta betyder inte att de behöver vara menlösa, och om kraftfulla uttalanden fälls, som inte Bildt var främmande för, skall man stå för dem, publika ursäkter blir endast löjliga och symptom på inkompetens.

December 13, 15, 2015 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden ulfp@chalmers.se*